

Lene Scharling : Lacans "La lalangue". Når det taler - Øjeblikket

Det spørgsmål som Freud stiller om viden i psykoanalyse åbner en stadig essentiel debat. Denne viden vil i denne artikel blive artikulert ud fra den måde som Lacan, i forhold til hans læsning af Freud og hans kliniske erfaring, definerer "lalangue" på, hvilket også her er spørgsmålet om psykoanalysens felt.

Hvad mener Lacan med *lalangue*? Hvad er det han gør opmærksom på? Hvilke konsekvenser drager Lacan ud fra hans læsning af Freud, og ud fra det terapeutiske forløb, og som han skriver *lalangue*? På hvilken måde siger *lalangue* noget om det individuelle og det universelle, og dermed også om det sociale liv?

Denne artikel tager denne Lacans første udlægning af *lalangue* i *Le savoir du psychanalyste* [*Psykoanalystens viden*], *leçon du 4 novembre 1971* op punkt for punkt. Dette seminar fandt sted samme år som seminaret ... *Ou pire* [... *Eller værre*] i la chapelle de l'hôpital Sainte-Anne. Det er med disse seminarer, at Lacan for første gang skriver *lalangue*. Andre seminarer og tekster af Lacan vil blive inddraget, når fremstillingen synes relevant.

Som allerede omtalt i denne artikelrække under titlen *Lalangue* har Freud fra barn kendt til flere sprog i sin familie (Yerushalmi 1991). Selv tilegnede han sig det tyske sprog, som han endda fik en pris for (Goethe prisen 1930). Ikke blot ud fra dette, men også ud fra Freuds kliniske og teoretiske forskning samt de konstateringer han gør sig omkring det ubevidste - som vitser, lapsus og drømme - er det et faktum, at psykoanalyse ikke er baseret på sprogets præcise udtryk som entydige gældende udsagn, men ud fra den antagelse at sproget er, fra tidernes morgen, et system bygget op af elementer, der kan have flere betydninger (Freud *Das Interesse an der Psychoanalyse* 1913). Det ubevidste angår således sproget uanset hvilket sprog, sådan som Freud konstaterer dette.

For Freud var ubehaget hos den enkelte forbundet med en for stærk fortrængning af det seksuelle, og løsningen syntes til at starte med at være, at gøre det der var ubevidst bevidst for at opnå større seksuel frihed. Den andet ubehag, det i de sociale sammenhænge (Freud *Das Unbehagen in der Kultur* 1929), hvor den seksuelle lyst ikke kun er et foretagende i forhold til den seksuelle partner, er da hos Freud, og som Lacan insisterede på, dét der kan opfattes som et lystobjekt, der aldrig opnås, da det til stadighed synes at være uden for rækkevidde. Dette observeres i ægteskabet eller parforholdet ud fra det dobbelte synspunkt: intimsfæren og det offentlige rum. Det der altid er i vejen er for kvinden, at manden aldrig er god nok, og for manden, at han bliver ved med at søge uden for sit parforhold, uanset hvor meget han holder af sin partner (Charles Melman *La Nouvelle économie psychique* 2009).

Det ubevidste er struktureret som et sprog

Det er i hans seminar *Le savoir du psychanalyste* 1971-72, at Lacan skriver dette nye : *lalangue* til brug i psykoanalyse. Lacan tager udgangspunkt i sin egen formulering : » det ubevidste er struktureret som et sprog « (*Le savoir* :13). Denne formulering er Lacan kommet frem til ud fra Freud. Som Lacan selv formulerer det, så er hans metode at tænke Freud igennem igen [*Repenser Freud*]. » Hvor metoden er «, siger Lacan, » en vej, der tages op igen [*reprise* (*litt.* gentaget)] « (Lacan *L'Objet* 1965-66 :344).

Lacan siger videre i *Le savoir* : » Jeg har ikke sagt, at *det ubevidste* er struktureret som *lalangue*, men er struktureret som et sprog [*le langage*].« (Lacan *Le savoir du psychanalyste* 1971-72 :13). Lacan gør her opmærksom på den teoretisk adskillelse mellem *la langue*, sproget, der hér betyder tungemål (tunge), det talte sprog, og *le langage*, også sproget, som her er sprogbruget, det vil sige systemet af tegn som sproget kan skrives med. Det er med reference til Saussures *la langue*, det talte sprog (Saussure *Cours de linguistique générale* 1916 :23), at Lacan skriver *lalangue* ud i et ord.

Talen er således blandt andet det vi hører. Lacan definerer lidt senere i seminaret talen ud fra sprogbruget. Det er i sprogbruget, at man kan adskille meddelelsen fra koden, for » uden dette minimum af adskillelse er der ikke er **plads til talen** « (*Le savoir* :17). (*se videre*)

Det er den viden der er relevant i psykoanalyse som Lacan kommer ind på med det nye ord *lalangue*. For at definere dette *lalangue* fremhæver Lacan *le langage*, sprogbruget, sprogets tegn og grammatik, dets former og struktur som den logik, der har med det ubevidste at gøre.

Form og struktur

Form: Ord, poesi, retorik samt det kreative og det at overbevise

Lacan siger : » [...] *Lalangue* har ikke noget med **ordbogen** at gøre, uanset hvilken ordbog det måtte være. [Det franske ord for ordbog,] *dictionnaire*, har at gøre med *la diction* [**diktionen**], med **udtalelsen**, det vil sige med **poesien** og med **retorikken** for eksempel, hvilket kan gå fra at være det **kreative**, til det at **overbevise**, eller i alt fald er dette meget vigtigt. Det eneste er bare, at det ikke har noget med det ubevidste at gøre « (Lacan *Le Savoir* :13).

Lacan henfører sidenhen til hans tale i Rom 1953 hvor han allerede har defineret talen således: » Det er derfor, jeg introducerer disse termer, jeg kalder dem »Talens funktion og felt« – hvor talen, den er funktionen – og hvor sprogbruget [...], det[...] er feltet. « (Lacan *Le savoir* :17)

Struktur: Gentagelsen har at gøre med det ubevidste

Lacan præciserer : » [...] det ubevidste har først og fremmest at gøre med **grammatikken** (se også Lacan *L'Étourdit in Scilicet* 1973), det har også [...] alt at gøre med **gentagelsen**, [...] « (*Le savoir* :14).

I grammatik og syntaks indgår former for logik, og også gentagelsen er en del af denne logik. Lacan siger, at i » *lalangue* « isoleres dét, der er fælles for alle sprog, hvor : » det brugbare, det drejer sig om funktionen *lalangue*, det brugbare [*le versant*] for os psykoanalytikere, for de som har med det ubevidste at gøre, det er **logikken** « (*Le savoir* :14).

Lacan sidestiller gentagelsen med det ubevidste som et gennemløbende tema i hans seminarer, hvor han gør rede for gentagelsen gennem Freud og også gennem Kierkegaard (Adam 2005) (Scharling *La phénoménologie* 2013). » Gentagelsen er et tema som findes gennem hele forfatterskabet « (Adam *Lacan et Kierkegaard* 2005). Med Freud er det traumat, der er behandlet som essentielt i gentagelsen. Lacan siger i *Le Savoir*: » Denne gentagelse, det er dér hvor Freud opdager *det hinsides* [*l'au-delà*] i lystprincippet « (*Le savoir* 2005a :17 ou 2008b :18). Det der bliver klart, er at gentagelsen ikke uden videre kan ophæves. Med Freuds udlægning af forsvarsmekanismerne som værende en del af det ubevidste konkluderer Lacan med Freud, at dét der bliver gentaget, dét der insisterer, dét er symptomet (Lacan *L'insu que sait de l'une-bévue s'aile à mourre* 1976-77a :116).

Gentagelsen er således ikke kun knyttet til automatiske tanker og tvangshandlinger (obsessive compulsive), men til det, at den bevidste fornuft [*la raison*], for at kunne sige tingene, gentager symptomet. Freud siger i *Sorg og melankoli*: » man kan generelt observere, at mennesket ikke uden videre opgiver en libidinal position « (Freud *Trauer und Melancholie* 1915).

Den identificering der kommer til udtryk i genkendelsen, i gentagelsen, kommer Lacan ind på lidt senere i seminaret *Le savoir*, men først indleder han det fundamentale emne *viden* i psykoanalyse.

Lacan siger: » [...] Jeg har insisteret på forskellen mellem viden og sandhed. Så hvis sandheden ikke er viden, er den så ikke-viden? Aristotelisk logik: Alt det der ikke er sort, det er ikke-sort, [...] jeg har artikulert at denne **følsomme** grænse mellem sandhed og viden, det er præcist dér at den analytiske diskurs ligger «(Lacan *Le savoir* :12a). *Det udelukkede tredjes princip*, som Aristoteles selv kommer ind på med polyvalent logik, har med det at gøre som Lacan betegner som denne følsomme grænse.

Hvad er så viden i psykoanalyse?

Viden i psykoanalyse

Fondamental primær viden i psykoanalyse – det bevidste og det ubevidste

» Er det nødvendigt «, spørger Lacan videre i *Le savoir*, » at vise, at der er en fundamental og primær viden i psykoanalyse? « (*Le savoir* :15b). Lacan refererer her yderligere til Freuds artikel (Freud *Imago* 1917) der gør opmærksom på dét, der synes at være en hindring i det videre psykoanalytiske arbejde: at indsigt i det traumatiske ikke uden videre kan ændre traumets problematik. Det er den resistens der optager Freud, og som Lacan med Freuds ord insisterer på ved at sige, at de glidninger der er **resistensen** kender vi alle til, at det er det resistente der favoriserer glidningerne (*Le savoir* :15b).

Freud forklarer, siger Lacan, at det der er i denne problematik, det der er resistent, det er denne konsistens, som viden har. Denne består i, fortsætter Lacan, at når man ved noget, så er det mindste man således kan sige om det er: » [...] at man ved, hvad det er man ved. « Det er det essentielle i denne viden, eller dét ben, der er i vejen [*I'os, benet, litt. knoglen*] (*Le savoir* :16).

Lacan siger videre: » Hvis **det ubevidste** er noget der **overrasker** (*skræk, bange, angst og overraskelsen*) Freud *Jenseits* 1920), så er det fordi *den viden* dér, det er noget andet end *den viden* vi har en idé om som i øvrigt altid er så lidt fundamenteret, da det jo ikke er for ingenting at man nævner **inspiration** og **entusiasme**, og det siden tidernes morgen, at *ikke bevidst viden* [*insu*], som det handler om i psykoanalyse, det er en **viden** der helt klart **artikuleres**, der er struktureret som et sprog « (*Le savoir* :16).

Det vil sige, at *den viden* man ikke er bevidst om artikuleres, og derfor er den viden der ikke er bevidst, struktureret som et sprog. Vi er således tilbage ved Lacans udgangspunkt: » Det ubevidste er struktureret som et sprog «.

Freud siger i *Das Interesse an der Psychoanalyse*: »[...] Da det ubevidste på den ene side i sit forhold til det bevidste med hvilket det har så meget til fælles [*vielele gemeinsam*] er nemt at beskrive og at følge i dets udviklinger, [så er det] at nærme sig dén [anden] side, der er den fysiske proces, [noget der] aktuelt synes helt udelukket. Det bør altså blive psykologiens objekt. « (Freud *Das philosophische Interesse in Das Interesse an der Psychoanalyse* 1913 :113)

De fem punkter i

det ubevidste er struktureret som et sprog

Lacan stiller fem punkter op : sandhed, lyst, det réelle, krop og at *der ikke er noget seksuelt forhold*. Disse definerer *det ubevidste er struktureret som et sprog*. Lacan indleder med at stille spørgsmålet: » Hvilket sprog ? « (*Le savoir*: 17b). Han svarer: » Hvis jeg taler om sprogbrug [*le langage*], så er det fordi det handler om **fælles træk** for at mødes i *lalangue*; selvom *lalangue* i sig selv er af stor variation, er der dog konstanter. « Hvad drejer denne ubevidste viden sig om?

Sandhed

Lacan refererer igen til det han kalder » Talens funktion og felt « (Lacan *Écrits* 1966: 237): » Talen [*la parole*] definerer den **plads**, som man kalder **sandheden** «, og han fortsætter: » [...] Det er i sproget at man blandt andet kan adskille meddelelsen fra koden. Uden denne minimale distinktion er der ikke plads til at tale. « (*Le savoir* :17b). Dette er den følsomme sanselige grænse.

Sandselig sandhed

Hvad angår det sanselige siger Lacan netop: » Sproget [*le langage*] er uden tvivl gjort af *lalangue*. Dette er en videns-udtalelse om *lalangue* selv. Men det ubevidste er en viden, » en viden hvordan « [*savoir-faire*] med *lalangue*. Det, som man ved man kan gøre med »*la lalangue*«, sproget-et, går med andre ord langt ud over dét, som man kan blive bevidst om i sprogbrugets navn. Men det stiller det samme spørgsmål, som der stilles med termen sprogbrug [*langage*]; det er på den samme vej, men med denne forskel at det går langt videre, at det anticiperer sprogbrugets funktion, at *lalangue* **berører** [*affecte*] os først og fremmest ved alt det, som det indeholder af **effekter**, som **affekter**. « (Lacan *Encore* :223)

Lacan siger senere i *Le savoir*: » En **sandhed** har intet indhold, en sandhed man kalder *én*, er en sandhed, eller også *lader den som om* den er det (*semblant*), hvilket er en forskel, der intet har at gøre med rigtigt og forkert; for hvis den er *en laden som om* er det netop, at den lader som om, at den er sandhed. « (*Le savoir* :30ab).

Intelligent sandhed

Den klassiske deling som grækerne foretager mellem den intelligente verden og den sanselige verden er her med Freud og ved Lacans læsning implicit. Således afværger Lacan at psykoanalytikerens position kun er intellektuel: » Det som nogen [...] fordømmer som værende intellektualiserende, det betyder simpelthen, at de er vant til at opleve, at det overhovedet ikke er nødvendigt, at det overhovedet ikke er nok at forstå noget, for at noget som helst ændrer sig. Spørgsmålet om *psykoanalytikerens viden* er slet ikke om det artikulerer sig eller ej, spørgsmålet er at vide på hvilken **plads**, man skal være for at understøtte denne. « (*Le savoir* :22).

I et af sine sidste seminarer (Lacan *L'insu* 1976-77) omtaler Lacan sandheden således: » Det som analysanden siger til den pågældende analytiker, det som han tror han siger, har intet at gøre med – og det har Freud set – dét der er sandt. Det som analytikeren ved, det er at analysanden taler ved siden af det, der er sandt, for *Sandheden* ignorerer han (*L'insu* :114a). «

Det Lacan gør opmærksom på, er den fictions-struktur [*structure de fiction*] talen er. Det vil sige den lyver. Det er her Lacan siger sit famøse: » Sandheden siger kun sandheden – ikke kun halvt – i kun ét tilfælde, det er når den siger: » Jeg lyver «. Det er det eneste tilfælde, hvor man er sikker på, at den ikke lyver, da det formodes at sandheden kendes.« » Men *ellers* [der på fransk hedder *Autrement*] med stort A « siger Lacan, » henfører sandheden til den store Anden. [...] ellers er det muligt at den udsiges, sandheden, i det sagte, at sandheden udsiges, uden at talen selv ved af det. Det er det, der siges, der ikke er bevidst om den sandhed, der bliver sagt « (*Le savoir* :17b). Lacan skriver det: » (*S/(A)* «, hvor A'et er streget over, og hvor S'et er subjektet. A er den store Anden, ikke den lille anden, medmennesket, og dette er uanset om vi er bevidste, eller ej, om hvem det er vi henvender os til.

I denne forbindelse kan tilføjes apropos sandheden - dog mest af oplagte kulturelle grunde og med en vis humor - Lacans famøse kritiske udtalelse ud fra Hegels *Åndens fænomenologi* : » Sandheden, det er Kierkegaard der giver den. « (Lacan *Angoisse* 1962-63 :30).

Lyst

Det andet punkt af *det ubevidste er struktureret som et sprog* henvender sig specifikt til psykoanalytikerne. Lacan indleder: » det er dét som psykoanalytikere fortolker, som jo netop er i forhold til dét, der bliver sagt. Dét der manifesterer sig i talen er forbundet med **lysten** [*la jouissance*], som et **udbytte** [*bénéfice*]. Dette er uafhængigt af om udbyttet er primært eller sekundært, udbyttet er lyst [*jouissance*] «. (*Le savoir* :17b)

Lyst, eller tilfredsstillelse, er en oversættelse af den franske term *jouissance*, der igen er oversat fra Freud's tyske *Lust* eller *Lustgefühl*. Disse termer har mange mulige betydninger på fransk [*plaisir, satisfaction, désir, jouissance*]. Desuden er *la jouissance* hos Lacan også ofte forstået som *libidoen*. Det franske *jouissance* betyder både kropslig orgasme, og det er også en fransk juridisk term, der udtrykker ikke blot ejerforholdet men også selve benyttelsen af den pågældene ejendom. *La jouissance* hos Lacan, er således ikke kun lysten, orgasmen, men udtrykker hele den psykiske økonomi.

Lacan kommer frem til, ud fra Freud og hans tre tekster: lystprincippet, realitetsprincippet og hinsides lystprincippet, at de tre principper ikke er specifikt adskillelige. Han siger, at det strukturelt set er det samme for alle mennesker; princippet er lyst. Denne lyst har med bogstavet [*la lettre*] at gøre, siger Lacan (*Le savoir* :18). Lacan konstaterer ud fra Freud, at det lysten vil realisere eller opnå har et *hinsides* objekt (Freud *Jenseits* 1920) » på den anden scène « eller » ovre på den anden bred «, hvor det for det omtalte stammefolk er døderiget ovre på den anden bred af floden (Freud *Totem und Tabu* 1912).

Objektet er til stede, når bobinen er væk, og **objektet er væk** og dermed også **hinsides** når bobinen, repræsentanten for objektet, er til stede (Darmon 2004).

Lacan bemærker, at det er i dét øjeblik, der skiller det ene moment fra det andet, at objektet opstår og er dét *jeg'et* identificerer sig med. Lacan siger, det er det *jeg*, der dér udtrykker den *instans*, der har med bogstavet at gøre. Instancen er også det der **insisterer**, siger Lacan, i det øjeblik det indtræder [*l'instant*] (*Le savoir* :18b). *Øjeblikket* er her endnu en référence til Kierkegaard (Scharling 2013).

Dette øjeblik [*l'instant*], siger Lacan, henfører til » en vis logik « (*Le savoir* :18). Lacan henfører til sofismen om de tre fanger, der kan komme fri, hvis de giver det rigtige svar. De tre momenter resumeres ved: øjeblikket at se, tiden til at forstå og momentet for at konkludere [*L'instant de voir, le temps de comprendre et le moment de conclure* »] (Lacan *Le temps logique et l'assertion de certitude anticipée* 1945 in *Écrits* 1966 :197).

Lacan siger videre: « Det der forbinder det I hører, i det der bliver sagt af analysanden, hænger sammen med lysten [*jouissance*] [...] « (*Le savoir* :17), og senere i seminaret: » Viden er af den samme orden som lysten [*jouissance*] « (*Le savoir* :23).

Det reelle

» Det tredje punkt «, Lacan benævner, » er således det der **insisterer**, der for subjektet ikke er noget det finder. « [...] » Dette har intet med lysten [*jouissance*] at gøre, « fortsætter han, men Lacan siger ikke mere her i denne sammenhæng.

Det er senere i seminaret, at han kommer ind på det reelle: » Den første ting at gøre opmærksom på er helt præcist dissociationen, og det eneste interessante spørgsmål er at vide noget, vi momentvis kan kalde en korrelation til denne adskillelse i den seksuelle orgasme [*jouissance*], noget jeg kalder *lalangue*, der selvfølgelig er i forhold til noget, der har med det reelle at gøre, (men at det derfra kan føre os til matematiske formler [...]) « (*Le savoir* :39).

Dette vigtige, det Reelle, tager Lacan op senere. Her handler det om at se hvorledes det reelle handler om det umulige. (*se videre*)

Krop

Det fjerde punkt er spørgsmålet: » Hvor er det lysten indfinder sig ? «, hvor Lacan spørger: » Hvad er nødvendigt for at opleve lyst? Det er kroppen. For at nyde [*jouir*, føle lyst] er der brug for en krop. Selv de der lover himmelske sagligheder kan ikke undgå, at kroppen er med et eller andet sted. På godt og ondt, den skal være der. Der er brug for en krop, hvorfor ? « spørger Lacan videre. » Fordi nydelsens [lystens] dimension, for kroppen, det er den dimension, der hælder mod døden. « Dette er netop dét Freud ved når han annoncerer lystprincippet. » [...] dette har intet med hedonismen at gøre [...]. Det er, i virkeligheden [*en vérité*, i sandhed], ulystens princip « (*Le savoir* :19b). Lacan siger, at det er her Freud tager fejl, når han taler om at få ophidselsen ned, hvor Lacan siger, at denne ophidselse er selve princippet i alt det der benævnes lyst [*jouissance*]. Det er derfor at Freud bliver nødt til komme frem til, at der er noget der ligger ud over lystprincippet, siger Lacan og fortsætter: » Det er netop i *Das Unbehagen in der Kultur*, at Freud siger, at der ikke kun er en social repression, men der må også være en, han skriver det tekstuel: organisk « (*Le savoir* :19b).

Det er med emnet *dødsdriften* [drift: *trieb*] i Freuds definition at Lacan fortsætter: » Et selvmord er fuldstændig forfejlet hvad lysten angår. [...] Freud siger helt klart og tydeligt, at man ved, at angående al **handling** findes der kun fejlhandling. Det er endda den eneste mulighed for medmennesket [*le semblant*] for at opnå succes. «

Lacan siger, at alt det man passende bruger kroppen til, også ens egen krop, alt dét er, til en vis grad, en del af [*participe*] den seksuelle lyst [*jouissance sexuelle*]. Kun er det sådan, at denne seksuelle lyst og orgasme, » når man vil sætte hånden [*eller fingeren*] på *dén*, hvis jeg kan udtrykke det sådan, så er den slet ikke mere seksuel, den går tabt. « (*Le savoir* :21).

I det parallelle seminar Lacan holder samme år med titlen : ... *Eller værre* [... *Ou pire*], siger han: » [...] det vigtige i, at jeg siger, at man opnår lyst kun ved den Anden, er dette at man ikke får seksuel orgasme – der er ikke noget seksuelt forhold – ej heller er man orgasmeret. I ser at *lalangue*, som jeg skriver i et ord, *lalangue*, som dog er en god pige, gør modstand her. Hun puster kenderne op. Man opnår lyst, det skal jo siges, ved den Anden; man kommer **mentalt** « (...*Ou pire*: 78).

Lacan siger videre om » den gode pige *lalangue* [...] «, i dét der er umuligt at oversætte og som Lacan skriver bogstaveligt: » hun er kun [*qu(eu)e*] tanke «, – hun tænker ikke på andet (... *Ou pire* 1971-72 :79a). Det er *lalangue*, der er i femininum, der bliver til den gode pige, som kun er tanke.

I det senere seminar *L'insu* omtaler Lacan den *traumatiske kerne* hos Freud, som » håbet om at gøre det rigtigt [*faire-réel*] « og fortsætter: » Sproget, *lalangue*, uanset hvilket sprog det er, er obscønt [*obscénité*]. Det som Freud kalder - beklager denne tvetydighed - den anden-(ob)-scøne [*l'ob-re-scène*; obscøne scene] det er netop dét han kalder **den anden**, den som sprogbruget [*le langage*] indtager i dét man kalder struktur, elementær struktur, der kan resumeres til det familiært nærtstående. « (*L'insu* :114)

Der er intet seksuelt forhold [*il n'y a pas de rapport sexuel*]

» Det der skal uddybes er det femte punkt «, siger Lacan og indrømmer at dette udtryk: » der er ikke noget seksuelt forhold « virker lidt tosset, » man behøver jo bare at gå i seng og bolle en ordentlig gang for at vise det modsatte. «

» Men «, fortsætter han, » det er det eneste eksempel, der ikke viser noget i den retning, da et forhold ikke falder sammen med den **metaforiske** brug af det man udtrykker som: » de har haft seksuelt samvær, eller de har haft et seksuelt forhold [*ils ont eu des rapports*] ««(*Le savoir* :22).

Lacan siger videre : » Man kan helt seriøst tale om forhold, ikke blot når det etablerer en diskurs, men når man *siger* det, forholdet. Fordi det er rigtigt, at det **reelle** er der, før end vi **tænker** det, men med forholdet er det meget mere tvivlsomt. Ikke bare er man nødt til at **tænke** det, men man er nødt til at **skrive** det. Hvis I ikke er i stand til at skrive det, så er der ikke noget forhold. « (*Le savoir* :21).

Lacan: » Vi er nu ved det der splitter idéen om seksualiteten ad, og det er at seksualiteten uden tvivl er i centrum for det der foregår i det ubevidste. Men det er i centrum som noget *der mangler*, det vil sige, at i stedet for hvad som helst, der kan **skrives** som et seksuelt forhold der som sådan er de blindgyder som lystens [*jouissance*] funktion substitueres af, *dét* der netop er seksuelt, og som Freud selv betegner som den absolutte lyst. Og det er netop det den ikke er, absolut. For det første på grund af den maskuline kastration og af den feminine deling. « (*Le savoir* :22).

Lacan adskiller det, som er muligt, fra det umulige, der er det Reelle udtrykt i det skrevne. » Det mulige er det som **ikke holder op med at skrives**. Det nødvendige er bøjet med det umulige. Og dette holder ikke op med ikke at blive skrevet, det er artikulationen af dette « (Lacan *Encore* 1972-73 :110).

Lacan siger videre, at psykoanalysens funktion er *dét*, der ud fra sprogets funktion og ved induktion kan nærme sig det **reelle**; hvor det reelle ikke er andet, end det ord vi betegner det med. » Jeg mener dermed «, siger Lacan, » at det ikke har anden eksistens end at være en signifiant. Hvad taler jeg om? Jo, om ikke andet end det som man almindeligvis kalder *mænd* og *kvinder*. « [...] » Mænd og kvinder, de er reelle! « (*Le savoir* :34).

Lidt senere uddyber han: » Det kan [...] kun udsiges halvt [*mi-dire*], dette forhold til lysten [*jouissance*] og forstærke denne laden som om, der helt præcist er det som man kalder – uden at man netop kan sige meget om det [...] – *den tagen sig ud som [le semblant]*, som kaldes en mand og en kvinde. « (*Le savoir* :35).

Forholdet mænd og kvinder imellem er et sprogligt forhold, en realitet der symboliseres i talen, hvilket intet har med biologi at gøre, idet det formodes at **dét** er et subjekt der **taler**. Det der så er den store diskussion, og som kun skitseres herefter, er det Reelle og dets funktion. Lacan: « [...] der er ingen sandhed om det Reelle, da det reelle tegner sig som noget der udelukker al mening. » (*L'insu* :108).

Det vil sige, at når spørgsmålet er » Hvad er lystens objekt? «, så handler det ikke om objektet, hvilket er tomt, da der slet ikke er noget der er objekt, men om hvad det er lysten går efter. *Det lysten går efter* er objektet. » Det er opfattelsen der skaber objektet « (Saussure *Cours de linguistique générale* 1916 :23).

Dette uddrag af Lacan i *L'insu* kan forstås som et resumé af de fem punkter: » Analysanden kender ikke sin egen sandhed, idet han ikke kan udsige den. Det har jeg defineret, som det der ikke holder op med at **skrives**, hvilket vides som symptomet [...] « (*L'insu* 1976-77 :117).

Lalangue

Lacan skriver *lalangue* ud i et ord, det er det nye, siger han. Vi kan således formode, at Lacan derved bogstavligt talt *skriver* det seksuelle forhold, som kun kan skrives, i det, når det siges, ikke er en entydig sandhed.

I diskussionen om der er et metasprog, et sprog der kan forklare et sprog, siger Lacan, at et sådan ikke eksisterer, man kan ikke tale *ud over* et sprog. Metasprog [*métalangage*] er da kun oversættelse. Lacan siger i sit sidste seminar: » [...], man taler aldrig om et sprog undtagen på et andet sprog « (Lacan *Le moment* 1977-78 :11a).

Man kan ikke være uden for sproget, man kan ikke komme ud af livets scene, den hinsides scene er en forestilling.

Det mulige holder ikke op med at skrives - i streger og farver

Lacan siger under hans femte punkt om det manglende seksuelle forhold: » Vi kommer til at drukne i alle de problemer der segregerer, og som man vil *kalde*, eller man vil *revse* med termen, racisme; alle de problemer der kun handler om den kontrol af det der foregår af reproduktion af livet hos mennesker, der i forhold til det de siger har en masse samvittighedsproblemer. Det, der er absolut utroligt, er at man endnu ikke har opdaget at **samvittighedsproblemer** er **lyst problemer** [*problèmes de jouissance*]. [...] Viden, dét er af det samme register som lysten [*jouissance*] « (*Le savoir* :23).

Freud nævner i *Drømmetydningen* (Freud *Die Handhabung der Traumdeutung in der Psychoanalyse* 1911), at vi drømmer i sort og hvidt, i kontraster, eller med det franske kunstmaler udtryk: *le clair-obscur*. Drømmer vi endelig om en farve, siger Freud, har den et tydeligt erotisk indhold, et indhold af viden, som denne farve signalerer.

For nylig på et seminar blev følgende spørgsmål om identitet taget op: En pige på fire år kommer forfærdet hjem til sine forældre efter dagens institutionsophold og spørger: » Hvad er det at være sort? « Den tabuisering, den sociale plads har ladet hende blive en del af, handler åbenlyst ikke om spørgsmålet om pigens oprindelige geografiske etnicitet, men handler om de konsekvenser, som denne viden indebærer, om den sociale plads som hun spørger ind til. Det man er (væren) har jo ingen farve, er ikke biologi. Ingen menneskelig hud har én unik unuanceret pigmentering. Når en farve bruges om et menneske, synes vi derfor nærmere totemmet, der har en tabubelæggende funktion (Freuds *Totem og tabu*).

Eventyr

Et andet eksempel ses i et eventyr ud fra Lacans devise: « metaforen, det er at lade en mening opstå, der langt overgår midlerne « (*Le savoir* :33). Når prinsessen falder ud af sengen (H.C.Andersen) efter at have sovet en nat på ærten, de tyve madrasser og de tyve edderdunsdyner til trods, så er hun helt blå og brun over det hele. Ved oversættelsen fra dansk til fransk udtrykte en yngre elev forbløffelse over denne farve *brun*, der på fransk læses og forstås som meget mørk eller sort. Spørgsmålet om farve for denne elev med afrikansk ophav var også hér den kongruens der er mellem farve og det som prinsessen netop havde oplevet i nattens løb. Det, som farverne udtrykker, er den eros de ubevidst opfattes som, og som eventyret udlægger her som et spørgsmål: Hvad er det at være en *rigtig* prinsesse? Hvad sker der i sengen ?

Dark continent

Ligeledes er det interessant at reflektere over Freuds *dark continent*. Freud skriver i *Die frage der Laienanalyse* (Freud 1926): » Vi ved mindre om seksuelle liv hos den lille pige end hos drengen. Vi behøver ikke at skamme sig over denne forskel; voksne kvinders seksuelle liv er det ikke et *dark continent* for psykologien? « (Freud *Die Frage der Laienanalyse* 1926 :36).

Den modne kvindes mørke seksualitet er ikke blevet belyst hos pigen siger Freud. *Mørke* eller *sorte*, det er metaforer der henfører til uendelighed. Er de symboler for den feminine plads?

Det *dark continent* er en hentydning til titlen af den opdagelsesrejsende H. Stanley's bog, offentliggjort i 1878 (Freud *Die Frage (in nota: en hentydning til titlen på bogen af explorer H. Stanley: Through the Dark Continent, London, S . lav, 1878 (ref OC PUF) [Biografisk note: Stanley kendte ikke sin far. Hans mor afslørede aldrig farens identitet])*). Er det gennem H. Stanleys biografi at Freud fortæller os, hvad der er bogens egentlige begivenhed? H. Stanley søgte efter Livingstone; det vil sige, at Stanley søgte svaret på dette spørgsmål: » Hvem er faren? « Fordi spørgsmålet om hvem moderen er, ikke er relevant. Vi ved hvem det er, der er moren. Men man ved ikke med hvem hun har fået barnet. Hvilket var et problem for H. Stanley.

Det *obskøne kontinent* er det så en hentydning til mysteriet omkring kvindens og dermed moderens lyst og begær ? Det ikke er flovt, som Freud siger det, ikke at have kontrol over dette emne. Fordi det således tværtimod er en form for garanti for lysten?

Det, som Lacan så siger om moren, er, at hun er som krokodillens gab, et gab hvori Lacan sætter en fallisk knogle (ben [os]) på tværs, så det ikke kan klappe bidet sammen undervejs på turen gennem kontinentet. Benet, eller rullen, er således den viden, som Lacan taler om (Lacan *L'envers de la psychanalyse* 1969-70 :133).

Hvad mener Lacan med *lalangue*?

Charles Melman skriver i *Apropos de Lacan*: » Lacan gen-indsætter en form for distance, - han er blandt andet ofte blevet opfattet som en tyrann - en symbolsk distance, der ikke er nødvendig, da det reelle gør sit arbejde, da det reelle er en del af den menneskelige psyke. « Charles Melman siger videre: » Der er ingen grund til at vedligeholde en form for utilfredshed, at sørge for, at den er ordentligt på plads, da signifianten, som vi er afhængige af, tager sig af dette helt af sig selv « (Melman *Apropos de Lacan* in *Ephep* 2014).

Lacans *la lalangue* er en måde at *skrive* den viden det drejer sig om, i forhold til den udtalte eller udtalte sandhed. Om denne sandhed så er opfattet med sanserne eller er logisk afledt, så kan disse to måder, sanser og intelligens adskilt, ikke afgøre, men synliggøre det sted, hvor sandhed om denne viden befinder sig.

Lalangue handler om det ubevidste og om hvordan dette ingår i viden. Lyst indgår i forholdet til det andet menneske. Dette forhold er ikke blot til det enkelte virkelige medmenneske, men også den idé vi har om den anden.

At adskille eller afgøre disse opfattelser er netop at behandle emnet om hvad der er bevidst og hvad der er ubevidst. Det ubevidste har mange navne, som: *den skjulte dagsorden*, *det grænseoverskridende*, m.m., metaforer der dækker over dét, der i forholdet til det andet menneske, og som ikke siges anderledes end som noget uafgjort, i metaforenes uendelige og dermed feminine plads.

Som sagt kan dette skrives, som den matematiske brøkdelen i topologien ($1/?$), eller som skriften der tilstedelighed skrives (S/A). Den videre behandling af disse emner kommer Lacan ind på følgende i sine *Seminarer*.

Vi kan kun hermed, med Lacans *lalangue*, henvise til spørgsmålet: hvordan benævne menneskelige forhold, som et spørgsmål, der forbliver åbent.

**af Lene Scharling, Psykoanalytiker, medlem af l'Association lacanienne internationale,
Frankrig, Master i filosofi og psykoanalyse / sv. mag.art. Lektor på l'ENS, rue d'Ulm,
Paris**

Artiklen er udelukkende baseret på de tekster der er tilgængelige i Frankrig

og henviser ikke til en tilsvarende dansk bibliografi.

Hvor ikke andet er anført, er alle oversættelser i denne artikel af skribenten (ov.scri.).

Bibliographie

ADAM, Rodolphe, *Lacan et Kierkegaard*, Paris, Presse Universitaire de France, 2005

BOURBAKI, N., *Éléments de mathématique, II, Les structures de l'analyse, Livre III topologie générale*, 1951, Paris, Éditeurs Herman & Cie, 1951

DARMON, Marc, *Essais sur la Topologie lacanienne, nouvelle édition, revue et augmenté*, Paris, Édition de l'Association lacanienne internationale, 2004

GÖDEL, Kurt, NAGEL, Ernest, NEWMAN, James R., et GIRARD Jean-Yves, *Le théorème de Gödel 1931*, Éditions du Seuil, 1989

FOUCAULT, Michel : *Qu'est-ce qu'un auteur ?* Séance du samedi 22 février 1969, in Extrait de "Bulletin de la société française de philosophie", tome 64, 1969, Paris, A. Colin, 1970

FREUD, Sigmund, *Oeuvres complètes*, tomes I-XXI, Paris, Presses universitaires de France, 1994 – 2012

FREUD, Sigmund, *Esquisse d'une psychologie [Entwurf einer psychologie]*, 1895, Paris, Édition Érès, 2011

FREUD, Sigmund, *L'interprétation des rêves [Die Traumdeutung]*, 1900, Paris, Presses universitaires de France, 1926 et 1967

FREUD, Sigmund, *Sens opposé des mots originaires [Über den Gegensinn der Urworte]*, 1910, in *Oeuvres complètes*, tome X, Paris, Presses universitaires de France, 1993, pp. 165-176

FREUD, Sigmund, *L'Interprétation du rêve, 1899-1900, [Die Handhabung der Traumdeutung in der Psychoanalyse]* 1911, in *Oeuvres complètes*, tome IV, Paris, Presses universitaires de France, 2003

FREUD, Sigmund, *Totem et tabou [Totem und Tabu]*, 1912, in *Oeuvres complètes*, tome XI, Paris, Presses universitaires de France, 2009, p. 189-385

FREUD, Sigmund, *L'intérêt que présente la psychanalyse [Das Interesse an der Psychoanalyse]*, 1913, in *Oeuvres complètes*, tome XII, Paris, Presses universitaires de France, 2006, p.113

FREUD, Sigmund, *Das philosophische Interesse in Das Interesse an der Psychoanalyse*, 1913,

https://archive.org/stream/GS_IV_1924_Psychopathologie_k#page/n335/mode/2up [1]

FREUD, Sigmund, *Remémoration, répétition et perlaboration [Erinnern, Wiederholen und Durcharbeiten] [Erindring, gentagelse og gennemarbejdning]*, 1914, in *Oeuvres complètes*, tome XII, Paris, Presses universitaires de France, 2009, p. 185-196

FREUD, Sigmund, *Actuelles sur la guerre et la mort [Zeitgemäβes über Krieg und Tod]*, 1915, in *Oeuvres complètes*, tome XIII, Paris, Presses universitaires de France, 1994, pp. 127-157

FREUD, Sigmund, *Deuil et mélancolie [Trauer und Melancholie]*, in *Métapsychologie*, en 1915, in *Oeuvres complètes*, tome XIII, Paris, Presses universitaires de France, 1994, p. 261-280

FREUD, Sigmund, *Au-delà du principe de plaisir [Jenseits des Lustprinzips]*, 1920, in *Oeuvres complètes*, tome XV, Paris, Presses universitaires de France, 1998

FREUD, Sigmund, *Au-delà du principe de plaisir [Jenseits des Lustprinzips]*, 1920, (Traduction de l'Allemand par le Dr. S. Jankélévitch en 1920), http://classiques.uqac.ca/classiques/freud_sigmund/essais_de_psychanalys... [2]

FREUD, Sigmund, *Psychologie des masses et analyse du moi*, [Massenpsychologie und Ich-Analyse], 1921, in *Oeuvres complètes*, tome XVI, Paris, Presses universitaires de France, 1991

FREUD, Sigmund, *Massenpsychologie und Ich-Analyse, III. Andere Würdigungen des kollektiven Seelenlebens*, 1921, édition :

<http://www.textlog.de/freud-psychoanalyse-kollektiven-seelenlebens.html> [3]

FREUD, Sigmund, *La question de l'analyse profane* [Die frage der Laienanalyse], 1926, in *Oeuvres complètes*, tome XVIII, Paris, Édition Presses universitaires de France, 1994, p. 36

FREUD, Sigmund, *L'avenir d'une illusion* [Die Zukunft einer Illusion], 1927, in *Oeuvres complètes*, tome XVIII, Paris, Presses universitaires de France, 1994, pp. 141-197

FREUD, Sigmund, *Le malaise dans la culture* [Das Unbehagen in der Kultur], 1929, in *Oeuvres complètes*, tome XVIII, Paris, Presses universitaires de France, 1994, pp. 245-333

FREUD, Sigmund, *Pourquoi la guerre* [Warum Krieg], 1932, in *Oeuvres complètes*, tome XIX, Paris, Presses universitaires de France, 1994, pp. 61-68

KIERKEGAARD, Søren, *Oeuvres Complètes*, traduit par TISSEAU, Paul-Henri et JACQUET-TISSEAU, Else-Marie, 20 tomes, Paris, Éditions L'Orante, 1960-1986

KIERKEGAARD, Søren, *Søren Kierkegaards skrifter* [Les écrits de Søren Kierkegaard], Copenhague, 2014, <http://sks.dk> [4]

KIERKEGAARD, Søren, *La Reprise*, 1843, traduction et présentation : Viallaneix, Nelly, Paris, Édition Gallimard GF, 1990

KIERKEGAARD, Søren, *La Répétition. Essai de psychologie expérimentale*, 1843, traduit du danois par Privat, Jacques, préface Ejby Poulsen, Karl, Paris, Payot & Rivages, rééd. 2003

KIERKEGAARD, Søren, *Gjentagelsen* [La Répétition], 1843, Gyldendal 1963

LACAN, Jacques, *Écrits*, Paris, Seuil, 1966

LACAN, Jacques, *Le séminaire sur « La lettre volée »*, 1955-56 et 1966, suivi de *Présentation de la suite, Introduction et Parenthèse des parenthèses (1966)*, in *Écrits*, Paris, Seuil, 1966, pp. 11-61

LACAN, Jacques, *L'identification* [Identificeringen], 1961-62, Paris, Édition de A.L.I. (Association lacanienne internationale) **p.h.c. (publication hors commerce [ikke kommerciel udgivelse])**, 2005, p. 239

LACAN, Jacques, *La logique du fantasme* [Fantasmens logik], 1966-67, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005

LACAN, Jacques, *L'acte Psychanalytique* [Den psykoanalytiske akt], 1967-1968, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005

LACAN, Jacques, *D'un autre à l'Autre* [Fra den anden til den Anden], 1968-69, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005, p. 346

LACAN, Jacques, *Le savoir du psychanalyste* [Psykoanalytikerens viden], 1971-72, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005 (a)

LACAN, Jacques, *Le savoir du psychanalyste* [Psykoanalytikerens viden], 1971-72, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2008 (b)

LACAN, Jacques, ... *Ou pire* [... Eller værre], 1971-72, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005 (a), 2008 (b)

LACAN, Jacques, *L'Étourditi* in *Scilicet* 1973, Paris, Éditions du Seuil, 1973

LACAN, Jacques, *R.S.I.*, 1974-75, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005 (a)

LACAN, Jacques, *L'insu que sait de l'une-bévue s'aile à mourre*, 1976-77, Paris, Édition A.L.I. p.h.c., 2005 (a), 2014 (b)

LACAN, Jacques, *Le moment de conclure*, 1977-78, Paris, Édition A.L.I. p.h.c, 2005

MELMAN, Charles, *L'Homme sans gravité Jouir à tout prix*, Denoël, 2002

MELMAN, Charles, *La nouvelle économie psychique*, Édition Éres, 2009

MELMAN, Charles, *Scène transférentielle du traumatisme*, Paris, édition site de l'EPHEP :

<http://www.ephep.com/fr/content/sc> [5]ène-transférentielle-du-traumatisme, 2013

MELMAN, Charles, CZERMAK, Marcel, *Analyse conjointe de présentations de cas de patients psychotiques - 3*, Paris,

édition site de l'EPHEP : <http://www.ephep.com/fr/content/cmelman-et-mczermak-analyse-conjointe-de-pr>

[6]ésentations-de-cas-de-patients-psychotiques-3 2014-15

MELMAN, Charles, *Lecture et commentaire du texte de Freud : une phobie chez un petit garçon de 5 ans, le petit Hans – 2*,

Paris, édition site de l'EPHEP : <http://www.ephep.com/fr/content/chmelman-lecture-et-commentaire-du-texte...>

[7]çon-de-5-ans, 2014

MELMAN, Charles, *A propos de Lacan*, 2014, édition site de l'EPHEP :

<http://www.ephep.com/fr/content/info/ch-melman-psychopathologie-de-la-vi...> [8]

SAUSSURE, Ferdinand de, *Cours de linguistique générale*, 1916, Paris, Édition Payot, 1972

SCHARLING THOMSEN, Lene, *La phénoménologie de la répétition*, Paris, mémoire de master Université Paul-Valéry, *ikke udgivet*, 2013

YERUSHALMI, Yosef Hayim, *Zakhor: histoire juive et mémoire juive*, Paris, Éditions Gallimards, 1991

Litteratur

POE, Edgar Allan, *La lettre volée*, in *Histoires extraordinaires* [traduction Charles Baudelaire], pp. 92-115, Paris, Édition Gallimard – Collection folio classique, 1973, L'introduction 2004

© *Droits d'auteur* Lene Scharling Thomsen

URL source: <https://ephep.com/fr/content/texte/lene-scharling-lacans-la-lalangue-nar-det-taler-ojeblikket>

Liens:

[1] https://archive.org/stream/GS_IV_1924_Psychopathologie_k#page/n335/mode/2up

[2] http://classiques.uqac.ca/classiques/freud_sigmund/essais_de_psychanalyse/Essai_1_au_dela/au_dela_prin_plaisir.html

[3] <http://www.textlog.de/freud-psychoanalyse-kollektiven-seelenlebens.html>

[4] <http://sks.dk>

[5] <http://www.ephep.com/fr/content/sc>

[6] <http://www.ephep.com/fr/content/cmelman-et-mczermak-analyse-conjointe-de-pr>

[7] <http://www.ephep.com/fr/content/chmelman-lecture-et-commentaire-du-texte-de-freud-une-phobie-chez-un-petit-gar>

[8] <http://www.ephep.com/fr/content/info/ch-melman-psychopathologie-de-la-vie-quotidienne-les-reponses-de-jacques-lacan>

